

Temat: Ochrona przyrody w Polsce.

1. Dzieje ochrony przyrody w Polsce.

- najwcześniejsza ochrona „obiektów” przyrody z pobudek religijnych
- Bolesław Chrobry (966-1025) – zakaz polowania na bobry, zwierzęta wyjątkowo cenne ze względu na futra i właściwości „magiczne”
- Statuty Kazimierza Wielkiego z ok. 1347r. – określono w nich kary za wyrąb dębów i innych drzew w cudzych lasach
- Statut Warecki Władysława Jagiełły z 1423r. – zakaz wycinania cisów i innych cennych drzew oraz ich wywożenia z Polski, ograniczenia polowań na niektóre zwierzęta np. bobry
- Statuty Litewskie (XVI w.) – rozbudowane postanowienia ochrony dotyczące zakazu polowań w lasach, jeziorach, prawa ochrony drzew bartnych, ochrony grubego zwierza (tura, żubrów, łosi, jeleni) oraz niektórych ptaków(sokoła, łabędzia) a także systemem bardzo surowych kar za łapanie tych praw. Np. za zabicie żubra bez pozwolenia królewskiego groziła kara śmierci
- Ochrona ginących turów W Puszczy Jaktorowskiej, która w XVI w. była ostatnią ostoją turów na ziemiach polskich i w Europie. Akcja zakończyła się niepowodzeniem – ostatni tur padł w 1627 r. Przyczyn wyginięcia tura należy dopatrywać się nie tylko w zbyt późnym wydaniu zarządzenia ochrony, lecz także w zawleczeniu do ostoi turów zakaźnych chorób bydłych oraz w kłusownictwie.
- Do XIX w. ochrona przyrody była związana z ochroną mienia, a obiekty żywej przyrody były chronione wtedy, gdy stanowiły majątek.
- Ustawy Sejmu Galicyjskiego z 1868 r. – ustawa o ochronie rzadkich zwierząt tatrzańskich – świstaka i kozicy („Ustawa względem zakazu łapania, wytopiania i sprzedawania zwierząt alpejskich, właściwych Tatom, świstaka i dzikich kóz”) oraz o ochronie ptaków śpiewających i owadożernych. Były to **pierwsze w świecie ustawy o ochronie przyrody**. Inicjatorem tych ustaw był profesor Uniwersytetu Krakowskiego Maksymilian Nowicki
- W okresie międzywojennym ochrona przyrody nie miała charakteru czysto zachowawczego, jej działania – oprócz ochrony poszczególnych gatunków- obejmowały także ochronę całych biocenoz. Szczególne zasługi oddało założone w 1873 r. Towarzystwo Tatrzańskie (później Polskie Towarzystwo Tatrzańskie) – pierwsza w Polsce organizacja turystyczna skupiająca wielu znakomitych uczonych oraz działaczy kultury, skutecznie działających na rzecz ochrony przyrody
- W 1919 r. powstała Tymczasowa Komisja Ochrony Przyrody w Krakowie, która w 1925 r. została przemianowana na **Państwową Radę Ochrony Przyrody**. Do jej zadań m. in. należały:

- ochrona obiektów szczególnie cennych (np. pomników przyrody), ich inwentaryzacja i rejestrowanie;

- ochrona rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt;
projektowanie i tworzenie parków narodowych oraz rezerwatów, opracowanie przewodników z dziedziny ochrony przyrody

- Ustawa z dnia 10 marca 1934 r. o ochronie przyrody- na jej podstawie utworzono pierwsze parki narodowej rezerwy, uznano za pomniki przyrody liczne osobliwości geologiczne i botaniczne
- Ustawa o ochronie przyrody z 7 kwietnia 1949 r. Ustawa ta tym różniła się od tej z 1934 r., że odchodziła od koncepcji czysto ochroniarskich (konserwatorskich) i – oprócz ochrony zasobów przyrody ożywionej – zwrócono w niej uwagę na racjonalną gospodarkę zasobami przyrody (kierunek planistyczny) oraz na zapewnienie warunków życia i wypoczynku w czystym i zdrowym środowisku.
- kolejne nowelizacje ustaw – Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska z dnia 31 stycznia 1980 r.
- Ustawa o ochronie przyrody z 16 października 1991 r.

2. Ustawa o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. – ustawa regulująca obecnie w Polsce zakres działań na rzecz ochrony przyrody – ustawa ta wprowadziła nową formę ochrony wyznaczoną na podstawie przepisów Unii Europejskiej –**obszar sieci Natura 2000**.

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040920880/O/D20040880.pdf>

3. Formy ochrony przyrody w Polsce.:

a) ochrona obszarowa

- park narodowy -23 parki narodowe w Polsce (ok. 1 % powierzchni kraju)
- rezerwat przyrody – 1500 (stan z dnia 24.08.2019r. – ok. 0,54% powierzchni kraju)
- park krajobrazowy -123 (stan z 2018 r. – 8,4% powierzchni kraju)
- obszar chronionego krajobrazu – 386 (stan z 2018 r.- 22,7% powierzchni kraju)
- obszar Natura 2000 – 145 obszarów specjalnej ochrony ptaków i 849 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk)

b) ochrona gatunkowa

- roślin
- zwierząt
- grzybów

c) ochrona indywidualna

- pomnik przyrody- 31 404 (stan z 2017r.) termin wprowadzony przez Humboldta na przełomie XVIII i XIX wieku
- stanowisko dokumentacyjne – 182 (stan z dnia 31.12. 2018r.)
- użytek ekologiczny – 8206 (stan z 2018r.)
- zespół przyrodniczo- krajobrazowy- 331 (stan z dnia 31.12.2018r.)

4. Loga i nazwy 23 Parków Narodowych w Polsce.

Krkonoský národní park (KRNAP) i Karkonoski Park Narodowy (KPN)

od kwietnia 2013 r. mają jedno wspólne logo. To wyjątkowe i jedyne wśród europejskich parków zdarzenie, podkreśla jedność całych Karkonoszy i długoletnią współpracę obydwu obszarów chronionych. Na logo znajduje się goryczka trójściowa jako typowa roślina KRNAP i dzwonek karkonoski dla KPN.

Woliński słynie z bielika,
w Słowińskim mewa srebrzysta.
W Magurskim szybuje orlik krzykliwy,
w Drawieńskim jest wydra czysta!

W Kampinoskim spotkasz łosia,
w Białowieskim żubra.
W Babiogórskim okrzyn jeleni,
w Wigierskim gryzonia bobra.

W Tatrzańskim skacze kozica,
w Ojcowskim nocek lata.
W Poleskim żuraw,
a w Wielkopolskim siedzi sowa kosmata (puszczyk).

W Biebrzańskim jest batalion,
w Bieszczadzkiem znajdziesz rysia.
W Gorczańskim salamandra,
a w Borach Tucholskich sosna z głuszcem powita!

W Górach Stołowych Strzeliniec,
w Karkonoskim Chojnik się wznosi.
W Roztoczańskim konik polski
końskie zdrowie wyprosi.

W Pienińskim są Trzy Korony,
w Narwiańskim błotniaka spotkasz.
W Świętokrzyskim jelenia
i krzyż podwójny zamieszczasz.

Ostatni Park Ujście Warty,
z gęsi zbożowych znany,
i z wód Odry i Warty,
pamiętaj uczniu kochany!

Efekty swojej pracy proszę przesać na adres bozena.stopa@wp.pl do 10 maja.

Planowane parki narodowe

- **Turnicki PN-Narodowy** powstanie na przedgórzu Bieszczadów, na południe od Birczy i wchłonie dwa utworzone już w 1991 roku rezerваты: krajobrazowy Krępak ze słynną buczyną karpacką i rzadkimi gatunkami runa oraz leśny Reberce.
- **Jurajski Park Narodowy** ma objąć północną część Wyżyny Częstochowskiej na szlaku Orlich Gniazd w pobliżu Olsztyna.
- **Mazurski Park Narodowy** - ma objąć ochroną od 15 do 20 tys. hektarów w samym sercu Mazur, w okolicy jeziora Śniardwy. Będzie jednym z najbogatszych w pćactwo terenów chronionych w Europie.

Polecam obejrzeć film na stronie <https://www.youtube.com/watch?v=-RrURaLaGfs>

W Polsce znajdują się 23 parki narodowe z czego 8 uznanych zostało przez UNESCO za rezerwat biosfery. **Rezerwat biosfery** to wyznaczony obszar chroniony zawierający cenne zasoby przyrodnicze. Białowiecki Park Narodowy wpisany jest na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego. Największym parkiem narodowym w naszym kraju jest Biebrzański Park Narodowy, najmniejszym zaś Ojcowski Park Narodowy. Najstarszym jest Pieniński Park Narodowy utworzony w 1932 r. Najmłodszy park powołano do życia w 2001 r. - to PN Ujście Warty.

Proszę zapisać temat lekcji, notatkę (przynajmniej punkty) oraz rozwiązana kartę pracy.

KARTA PRACY: Ochrona przyrody w Polsce. Nazwisko i imię.....

Zadanie 1 (3 pkt.)

Do podanych nazw form ochrony obszarowej (A-E) dopasuj ich definicje (1-5).

- A- park narodowy B. rezerwat przyrody C. park krajobrazowy
D. obszar chronionego krajobrazu E. Obszar Natura 2000

1. Obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

2. Obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

3. Obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1 000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

4. Obejmuje:1) obszary specjalnej ochrony ptaków; 2) specjalne obszary ochrony siedlisk.

5. Obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

- A. B..... C..... D..... E.....

Zadanie 2 (2 pkt.)

Do podanych nazw form ochrony indywidualnej (A-D) dopasuj ich definicje (1-4).

- A. pomnik przyrody B. stanowisko dokumentacyjne
C. użytek ekologiczny D. zespół przyrodniczo- krajobrazowy

1.Są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Mogą to być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.

2.Są to fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

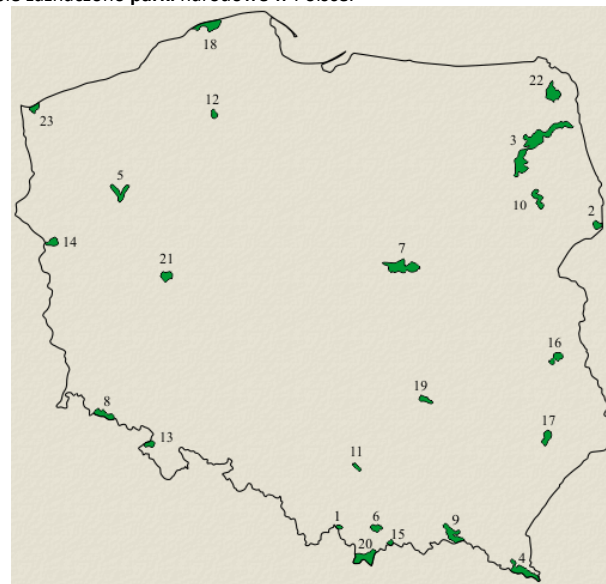
3. Są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej — naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

4. Są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

- A..... B..... C..... D.....

Zadanie 3 (4 pkt.)

Na poniższej mapie zaznaczono parki narodowe w Polsce.

- a) Podaj numer na mapie i nazwę najmniejszego parku narodowego
- b) Podaj numer na mapie i nazwę parku narodowego, w którym w kwietniu spłonęło ok. 5,3 tysiąca ha jego powierzchni
- c) Podaj numer na mapie i nazwę najmłodszego parku narodowego
- d) Podaj numery i na mapie i nazwy parków narodowych znajdujących się w naszym województwie

Zadanie 4 (2 pkt.)

Oceń poprawność zdań. Zaznacz P- jeśli zdanie jest prawdziwe lub F- jeśli jest fałszywe.

1. Wokół parków narodowych i krajobrazowych wyznacza się otuliny.	P	F
2. Termin pomnik przyrody wprowadził Humboldt zachwycony amerykańskimi sekwojami.	P	F
3. Park narodowy jest powoływany przez Radę Ministrów.	P	F
4. Użytki ekologiczne to pozostałości ekosystemów o dużej powierzchni.	P	F

Zadanie 5 (1 pkt.)

Które z indywidualnych form ochrony przyrody w Polsce są najliczniejsze?

- A. użytki ekologiczne B. stanowiska dokumentacyjne
c. zespoły przyrodniczo – krajobrazowe D. pomniki przyrody

Zadanie 6 (1 pkt.)

Dokończ zdanie. W parkach krajobrazowych:

- A. grunty rolne są gospodarczo wykorzystywane
- B. grunty rolne nie są gospodarczo wykorzystywane
- C. pozwala się na likwidowanie zadrzewień śródpolnych
- D. umożliwia się bezściółkową hodowlę zwierząt

Zadanie 7 (7 pkt.)

Dopisz nazwę parku narodowego do opisu jego walorów.

- a) strome nadmorskie klify
- b) połoniny -
- c) ostatni na Niżu Europy las o charakterze pierwotnym, największe stado żubrów w Europie -
- d) matecznik bobra -
- e) dziko występujący konik polski- potomek wymarłych tarpanów -
- f) unikalny w skali Europy obszar z ruchomymi wydhami -
- g) największy i najbardziej pierwotny kompleks torfowisk w Europie -
- h) jeziora lobeliowe -
- i) bory limbowe, kozice -
- j) dolina Prądnika, Maczuga Herkulesa -
- k) gołoborza, Puszcza jodłowa opisywana przez Żeromskiego
- l) unikalne formacje skalne, skałka Szczeliniec-
- ł) Śnieżka, góra i zamek Chojnik -
- m) niepylak apollo, sphyw Dunajcem -